

Summary:

Vasily Brych, Svitlana Kramarchuk. RISK MANAGEMENT IN TOURISM BUSINESS.

Article is devoted to risk management in the tourism business. It investigates and analyzes the existing classification of risk and on this basis improved risk classification in the tourism field. Analyzed and selected adequate methods of risk management. Ways to improve security in the tourism industry by detailing types of tourism development and tourism for each set of special types of insurance, as the base.

Key words: risk classification, tourism, management, insurance.

Надійшла 22.10.2010р.

УДК 388.48:330.332

Оксана ГОРОБЕЦЬ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНОЗЕМНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто організаційно-правові аспекти іноземного туризму в Україні та механізми регулювання міжнародної туристичної діяльності у сучасних умовах. Досліджено національні програми розвитку туризму та підтримки міжнародного туристичного співробітництва у країнах з усталеною туристичною практикою (Великобританії, Польщі та Єгипту). Проаналізовано необхідність удосконалення державної політики у галузі туризму та регулювання міжнародної туристичної діяльності.

Ключові слова: туризм, Україна, туристична діяльність, державна політика.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Туристичний потенціал України, за умови його продуктивного використання та популяризації, має усі можливості, щоби суттєво покращити соціально-економічний стан населення держави і вивести нашу країну у світові лідери по туризму. Цілеспрямована і системна діяльність міжнародних організацій, державних відомств і приватних туристичних установ щодо розвитку міжнародного співробітництва в галузі туризму, є важливим чинником інтеграції національної економіки в світову і покращує імідж України і очакують іноземців. Аналіз розвитку і становлення туристичної галузі як домінанти в економіці деяких країн, які за останні 10-15 років значно покращали свої економічні показники і до сьогодні залишаються основними реципієнтами (зокрема, Туреччина та Єгипет), обумовлює необхідність детального аналізу умов і чинників, які обумовили таку ситуацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, туристична індустрія у багатьох країнах світу залишається важливим інструментом розвитку економіки і суспільства, загалом. Серед фундаментальних досліджень міжнародного туристичного ринку Н.В. Антонюк [5], Н.М. Ганич [5], В.Ф. Кицяк [4], М.П. Мальська [5], Л.Г. Нечипорук [6], Т.Ф. Панченко [7], Л.В. Сакун [8], Е.В. Слободенюк [9; 10], В.К. Федорченко [3] та інші.

Формулювання цілей статті. Основна мета дослідження – дослідити особливості організації та правового забезпечення в'їзного (іноземного) туризму в Україні а також міжнародно-правових форм регулювання і координації діяльності держав в області міжнародного туризму.

Згідно мети дослідження визначено **завдання:** проаналізувати національну програму підтримки та розвитку туризму в Україні та заходи щодо координації і регулювання іноземного туризму; визначити сутність організаційно-правових форм туризму та механізми регулювання міжнародної туристичної діяльності у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Сучасні реалії засвідчують, що останніми роками виняткового значення набули національні програми розвитку туризму та підтримки міжнародного туристичного співробітництва а також заходи щодо координації і регулювання міжнародної туристичної діяльності. Це питання є дуже актуальним. Намагання України зайняти чільне місце серед країн з розвинутою туристичною інфраструктурою обумовлює необхідність плідної співпраці з провідними туристичними країнами та удосконалення національних програм щодо підтримки та розвитку туризму і міжнародного туристичного співробітництва.

Однією з важливих міжнародно-правових форм регулювання і координації діяльності держав в області туризму залишається укладання міжнародних угод міжурядового та міжвідомчого характеру про співробітництво у галузі туризму. Особливе значення мають країни, які є перспективними для України в плані формування в'їзного туристичного ринку.

На сьогоднішній день плідно співпрацюють українсько-турецька туристична комісія, змішана українсько-польська комісія, міжвідомча українсько-болгарська робоча група, українсько-узбецька, українсько-грецька, українсько-російська та інші спільні комісії з питань туризму [10].

Традиційною стала для України участь у туристичних виставках світового і міжнародного значення, у міжнародних конференціях, асамблеях, зустрічах, форумах, конгресах і семінарах, які проводяться міжнародними організаціями по туризму і діяльність яких направлена на вироблення і впровадження умов і принципів співробітництва, правил здійснення міжнародної туристської діяльності, а також інформування, просування і реалізації на практиці ідей, концепцій та стратегій; членство України у Всесвітній туристичній організації – найголовнішою міжнародною міжурядовою організацією у галузі подорожей і туризму, виконавчим органом ООН, відповідальним за розробку та впровадження світової туристичної політики, безумовно покращало імідж нашої держави в очах світової спільноти і позитивно вплинуло на перспективи розвитку іноземного туризму, розширило ділові зв'язки між українськими та зарубіжними тур операторами.

Отже, вітчизняна туристична галузь є невід'ємною складовою світового туристичного процесу. Проте, незважаючи на суттєві позитивні зрушення у становленні і розвитку національного туристичного бізнесу, сучасні тенденції свідчать, що Україна знаходиться ще далеко від туристично-лідуючих держав і національним туроператорам без державної підтримки буде досить складно самотужки розбудувати українську туристичну індустрію.

І хоча в українському законодавстві врегульовано і "захищено" усі туристичні складові (Конституція України, Закони України "Про туризм", "Про курорти", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про природно-заповідний фонд України", постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку створення і ведення Державного кадастру природних територій курортів", "Про затвердження порядку створення і ведення Державного кадастру природних лікувальних ресурсів", національні стандарти "Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги", "Послуги туристичні. Класифікація готелів" та інші) проте, на нашу думку, доцільно вивчити досвід становлення та розвитку туристичної галузі декількох держав, які на нашу думку суттєво різняться у методах і засобах реалізації своєї державної політики в галузі туризму, але кожна з них займає лідируюче становище на світовому туристичному ринку.

Насамперед, ми пропонуємо розглянути сучасний стан розвитку туристичного ринку Єгипту – країну, яку щорічно відвідує понад 1 млн. українців.

Потужне туристичне нормативно-правове законодавство та належна підтримка туризму з боку держави – лише так можна пояснити стрімкий, стабільний і результативний розвиток туризму у цій країні.

Держава бере на себе забезпечення туристичної галузі основною туристичною інфраструктурою, зокрема, на будівництво доріг, аеропортів та готельних комплексів. Державою не видаються кредити на діяльність туристичних фірм, але за її рахунок фінансується будівництво туристичних об'єктів. Реставрація та утримання історико-культурних пам'яток – теж здійснюється за державні кошти.

На відміну від українських реалій, у Єгипті здійснюється сприятлива політика щодо оподаткування. Терміном від 5 до 10 років від сплати податків звільняється новостворене туристичне підприємство та фірми, діяльність яких пов'язана із наданням транспортних послуг. Також звільняється від оподаткування імпорту транспортних засобів. З метою попередження "повітряних" туристичних компаній, мінімальний термін оренди приміщення становить 5 років, а вартість оренди – менше 100\$. Мінімальна площа офісу – не менше 60 м². Якщо за 2 роки роботи підприємство не збільшить свій капітал у 2 рази – фірма позбавляється ліцензії.

Ставляться особливі вимоги до керівників туристичного підприємства: керівником може бути особа, яка має 20 років стажу. Місце роботи можна змінити лише через 2 роки (для всіх інших категорій працівників – 1 рік).

Як і в Україні, в Єгипті для туристів тут пропонуються усі найпоширеніші види відпочинку: розважальний, пізнавальний, екзотичний, екстремальний (пригодницький), підводний та лікувальний, проте якість надання послуг значно вища і дешевша від подібних послуг, які надаються в Україні.

В Єгипті не має дитячих таборів відпочинку – практикується сімейний туризм.

У разі закриття туристичного підприємства звільнених працівників обов'язково працевлаштовують, або ж протягом 2 років їм виплачується грошова допомога у розмірі 80 % від середньомісячної заробітної плати.

Державна політика в основному направлена на розвиток іноземного туризму. Співвідношення в'їзного і виїзного туризму – 5:1. Уряд зацікавлений у тому, щоби іноземні туристи чим більше залишали в країні валюти. Тому на державному рівні надається підтримка власникам магазинів,

сувенірних крамниць та закладів харчування, де отоварюються та харчуються туристи.

Державне стимулювання внутрішнього туризму відображено у співвідношенні до міжнародного – 9:1. Це означає, що держава зацікавлена у розвитку як міжнародного так і національного туризму. Прикладом може також слугувати ціна на туристичне обслуговування для громадян Єгипту, яка на 50% нижча, аніж для іноземних громадян.

Подібна практика національного чи регіонального ціноутворення по відношенню до місцевого населення і туристів практикується і у багатьох європейських країнах. Найчастіше така цінова диференціація здійснюється на транспортні послуги та послуги харчування.

Потужна нормативно-правова база, активне міжнародне співробітництво та участь у чисельних міжнародних та світових виставках та ярмарках значною мірою сприяють стабільному і прогресивному розвитку туризму в Єгипті. Іміджу країни сприяють також скасування туристичних віз та швидкість проходження митних та валютних формальностей, неоподаткований вивіз товарів, відсутність ліміту на ввіз валюти, толерантне та гостинне ставлення місцевого населення і працівників до іноземних туристів.

Цікавими прикладами успішного розвитку туристичної галузі є приклад Польщі – країни-сусіда України; країни активного туризму українців у Польщу, а поляків в Україну.

Проведені дослідження темпів розвитку економіки держав колишнього соцтабору вивело економіку Польщі на перше місце. "Польське чудо" – це свого роду симбіоз з визначальною туристичною складовою. Аналіз статистичних даних засвідчив, що на фоні радикальних політичних та соціально-економічних змін, туризм як галузь для економіки є визначальною. Держава за допомогою туризму та супутніх видів діяльності на тривалий період забезпечила розвиток місцевої економіки (створення робочих місць, розбудова туристичної інфраструктури, валютні надходження тощо).

Потужний історико-культурний та природно-рекреаційний потенціал країни активно залучений до туристичної діяльності, а європейського рівня сервіс, гостинність поляків і значно найнижчі серед європейських країн ціни на туристичні послуги пояснюють високі показники іноземного туризму в Польщі і по сьогодні.

Ще одним прикладом для наслідування є приклад Великобританії – країни-піонера туристичної діяльності. Незважаючи на понад столітню практику ведення туристичного бізнесу, держава і сьогодні займається маркетинговими дослідженнями туристичного ринку і проводить активну інформаційно-рекламну діяльність. Національні туристичні організації виступають з ініціативами щодо розробки туристичного законодавства та підготовки кадрів для туризму, приймають участь у міжнародних туристичних виставках і салонах, займаються виданням рекламно-інформаційної продукції багатьма мовами.

Висновок. Сучасні реалії свідчать, що індустрія туризму стала тією галуззю економіки України, яка стабільно, без державних дотацій, з року в рік нарощує обсяги виробництва, однак гостро потребує державної підтримки. Участь і проведення в Україні міжнародних туристичних виставок і інших заходів є дуже важливою справою, однак малоефективною.

Беззаперечно, міжнародний туризм для України є одним із важливих джерел наповнення бюджету країни і засобом забезпечення зайнятості населення, а проведення міжнародного пісенного конкурсу "Євробачення", підготовка до майбутнього чемпіонату світу з футболу у 2012 році та інші міжнародні акції надали додаткового імпульсу розвитку туристичної інфраструктури та в деякій мірі зміцнили позитивний міжнародний імідж України, однак є дуже важливо враховувати досвід туристично-розвинених країн у проведенні масових презентацій та здійсненні активної інформаційно-рекламної діяльності за кордоном. Наприклад, Великобританія і Єгипет мають понад 70 представництв у різних кранах світу, які відповідають перед урядами своїх держав за успішне проведення інформаційно-маркетингових кампаній.

Вважаємо, що важливою передумовою подальшого розвитку туризму в Україні, відповідно до тенденцій світового туристичного ринку є продумана та ціленаправлена державна політика щодо іноземного туризму, впровадження міжнародних стандартів якості туристичного обслуговування, прогресивних технологій, передових систем і методів підготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів, використання можливостей світового інформаційного простору, обмін досвідом щодо державного регулювання та стимулювання розвитку туризму.

Варто було б детально вивчити досвід та механізми регулювання туристичної діяльності у з метою використання їх позитивного досвіду. Незважаючи на активну участь України в різного роду

міжнародних туристичних об'єднаннях, українські громадяни позбавлені права на вільні подорожі та свободу пересувань. Процедура **оформлення і видачі туристичних віз громадянам України** як у Посольстві Великобританії так і в Польському консульстві до сьогодні дискримінує права українських туристів і **порушує основоположне право людини на вільну подорож і свободу пересувань, як зазначено у Загальній декларації прав людини, та Хартії туризму.**

З метою формування сприятливого туристичного клімату та міжнародного іміджу України цілком очевидним є потреба ретельного вивчення позитивного досвіду організації системи туристичного обслуговування та організаційно-правового забезпечення туристичної діяльності Єгипту – країни, яка на відміну від братньої Польщі і консервативної Великобританії не створює для українських туристів різного роду митно-візових бар'єрів. Розвиток індустрії туризму Єгипту також може стати для нашої держави позитивним прикладом у плані формування власного туристичного ринку, організаційно-правової підтримки та високого рівня туристичної рекламно-маркетингової діяльності за кордоном.

Література:

1. Закон України "Про туризм" від 15.09.1995 р. №325/95-ВР // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 1995. - №31. - ст.241.
2. Закон України "Про Курорти" від 5 жовтня 2000 року № 2026-III.
3. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. /укладачі *Смолій В.А, В.К.Федорченко, В.І.Цибух*. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2006. – 372 с.
4. *Кифяк В.Ф.* Організація туристичної діяльності в Україні / *В.Ф.Кифяк*. – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 300 с.
5. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник / *М.П.Мальська, Н.В.Антонюк, Н.М.Ганич*. – К.: Знання, 2008. – 661 с.
6. *Нечипорук Л.Г.* Росія: Деякі аспекти сучасного розвитку іноземного та зарубіжного туризму / *Л.Г.Нечипорук* / Проблеми міжнародного туризму: Збірник наукових статей. – К.: ТОВ «ЧАС ПІК», 1997. – С. 200-212
7. *Панченко Т.Ф.* Міжнародні контакти у контексті вирішення спільних проблем розвитку туризму / *Т.Ф.Панченко* / Проблеми міжнародного туризму: Збірник наукових статей. – К.: ТОВ «ЧАС ПІК», 1997. – С. 48-53
8. *Сакун Л.В.* Історичні корені та етапи розвитку туризму в Західній Європі. / *Л.В.Сакун* / Проблеми міжнародного туризму: Збірник наукових статей. – К.: ТОВ «ЧАС ПІК», 1997. - С. -83-89.
9. *Слободенюк Е.В.* Туристичний ринок Єгипту: Сучасний стан і тенденції розвитку / *Е.В.Слободенюк*. / Проблеми міжнародного туризму: Збірник наукових статей. – К.: ТОВ «ЧАС ПІК», 1997. - С. 217-226.
10. *Слободенюк Е.В.* Пріоритети розвитку міжнародних відносин України у сфері туризму на сучасному етапі. *Е.В.Слободенюк* /Туристично-краєзнавчі дослідження. Випуск 3. – К. ЧП Єльченко, 2000. – С. 5-21
11. <http://www.tour.com.ua>
12. <http://www.tourism.gov.ua/>

Резюме:

Оксана Горобец. ОРГАНІЗАЦІОННО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНОСТРАННОГО ТУРИЗМА В УКРАЇНІ.

В статті розглянуті організаційно-правові аспекти іностраниого туризму в Україні і механізми регулювання міжнародної туристичної діяльності в сучасних умовах. Досліджені національні програми розвитку туризму і підтримки міжнародного туристичного співробітництва в країнах з устояною туристичною практикою (Великобританія, Польща і Єгипет). Проаналізована необхідність удосконалення державної політики в області туризму і регулювання міжнародної туристичної діяльності.

Ключові слова: туризм, України, туристична діяльність, державна політика.

Summary:

Oksana Horobets. THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS OF TOURISM IN UKRAINE.

This article describes the organizational and legal aspects of tourism in Ukraine and mechanisms of regulation of tourist activity in modern conditions. Research of the National Program of Tourism Development and support of the international tourist cooperation in countries with established travel practice (UK, Poland and Egypt). Analyzed the necessity of improving public policy in tourism and regulation of tourist activity.

Keywords: tourism, Ukraine, tourism activities, public policy.

Надійшла 13.10.2010р.